

Samogłoska **o**

Samogłoskę **o** wymawiamy, zaokrąglając wargi i wysuwając je lekko do przodu. Język jest bardzo silnie cofnięty w głąb jamy ustnej, przez co samogłoska **o** nazywana jest najbardziej tylną z tylnych samogłosek polskich.

Samogłoska **e**

Samogłoskę **e** wymawiamy przy spłaszczonych wargach i cofniętych kąciakach ust. Spłaszczone wargi w mowie potocznej prawie nie występują. Trzeba uważać, by spłaszczenie nie było przesadne, bo jest to, rażący błąd wymowy.

Samogłoska **u**

Samogłoskę **u** wymawiamy układając wargi jak do gwizdania, wysuwamy wargi do przodu i zaokrąglamy jeszcze bardziej niż przy wymowie samogłoski **o**. Samogłoska **u**, często występuje w sąsiedztwie innych samogłosek.

Samogłoska **i**

Samogłoskę **i** wymawiamy przy najwęższej szparze ust, a więc wargi są najbardziej spłaszczone. Język najsilniej przesuwamy do przodu jamy ustnej, jednocześnie kąciki ust cofamy jakby do uśmiechu.

Samogłoska **y**

Samogłoskę **y** wymawiamy przy wargach mniej spłaszczonych niż samogłoskę **i** oraz zbliżonych do siebie szczękach. Uwaga! jeżeli stopień zbliżenia szczęk jest za duży, to zacierą się słyszalność tej głoski szczególnie na końcach słów. Niewyraźna i nie-
dbała wymowa może powodować zatarcie się różnic artykulacyjnych samogłosek **y** oraz **i**. Najczęstszymi przyczynami braku wyrazistości w wymowie samogłosek, są: zbyt mało opuszczona dolna szczęka i nie-
prawidłowe funkcjonowanie podniebienia miękkiego.

Spółgłoski

Spółgłoski są „wyobrażeniem plastycznej ścisłości artykułowanego dźwięku, bo dźwięk ten jest ostro ograniczony; podczas gdy samogłoski mogą być dowolnie w tonie przedłużane” (Tenner, 1906). Jest to bardzo charakterystyczne dla spółgłosek, że czas wymawiania samogłosek możemy dowolnie regulować (skracać, przedłużać) w zależności od ilości powietrza w płucach, natomiast czasu brzmienia spółgłosek nie możemy dowolnie wydłużać (choć jest kilka wyjątków). Brak poprawnej artykulacji

 Ćwiczenie 10 [CD]

Wypowiadamy kolejno każdą samogłoskę najpierw staccato:

a, o, e u, i, y,

a potem legato,

aoueuuy, aoueuuy itd

Każda samogłoska powinna być czytelna.

 Ćwiczenie 11.(CD)

Wymawiamy samogłoski *a o u e u i y* bezgłośnie, szeptem, półgłosem, głośnie.

 Ćwiczenie 12 [CD]

Samogłoski wymawiamy parami:

Staccato:

a-a a-o a-e a-u a-i a-y

a-o o-o o-e o-u o-i o-y

e-a e-o e-e e-u e-i e-y

u-a u-o u-e u-u u-i u-y

i-a i-o i-e i-u i-i i-y

y-a y-o y-e y-u y-i y-y

Legato:

aa ao ae au ai ay

oa oo oe ou oi oy

ea eo ee eu ei ey

ua uo ue uu ui uy

ia io ie iu ii iy

ya yo ye yu yi yy

Ćwiczenia wykonujemy początkowo z lewej do prawej, a następnie kolumnami od góry w dół.

 Ćwiczenie 13 [CD]

Dwa następujące po sobie brzmienia samogłosek mają zawsze skłonność do asymilacji. Często słyszymy np. w telewizji *dładama*, zamiast *dla Adama*, *dokna*, zamiast *do okna*, *iocean* zamiast *i ocean* itd. Aby uniknąć takich błędów we własnych wypowiedziach, należy ćwiczyć zestawy wyrazów tego typu:

Ćwiczenie 22[CD]

Wymawiaj w coraz szybszym tempie głoskę **b**, naśladowując niemowlę. Niemowlę jest początkowo spokojne, gaworzy, ale w miarę upływu czasu denerwuje się coraz bardziej i zaczyna krzyczeć:

bbbbbbbbbb

Ćwiczenie 23 [CD]

Ćwiczymy głoskę **b**:

ba	bo	be	bu	bi	by
aba	obo	ebe	ubu	ibi	yby
aba	abo	abe	abu	abi	aby
oba	obo	obe	obu	obi	oby
eba	ebo	ebe	ebu	ebi	eby
uba	ubo	ube	ubu	ubi	uby
iba	ibo	ibe	ibu	ibi	iby
yba	ybo	ybe	ybu	ybi	yby

Ćwiczenie wykonujemy od lewej do prawej – wierszami.

Ćwiczenie 24 (CD)

bap	bop	bep	bup	bip	byp
baba	bobo	bebe	bubu	bibi	byby
ap-ba	op-bo	ep-be	up-bu	ip-bi	yp-by

Ćwiczenie wykonujemy od lewej do prawej wierszami, a potem również kolumnami.

Ćwiczenie 25 [CD]

Wymawiaj w coraz szybszym tempie głoskę *m*, naśladowując odgłosy Syrenki (samochodu oczywiście, nie wodnej)

mmmmmmmmmmmmmmmmmm

Ćwiczenie 26 [CD]

Ćwiczymy głoskę *m*:

ma	mo	me	mu	mi	my
am	om	em	um	im	ym
ama	omo	eme	umu	imi	ymy
ama	amo	ame	amu	ami	amy
oma	omo	ome	omu	omi	omy
ema	emo	eme	emu	emi	emy
uma	umo	ume	umu	umi	umy
ima	imo	ime	imu	imi	imy
yma	ymo	yme	ymu	ymi	ymy

Ćwiczenie wykonujemy od lewej do prawej wierszami, a potem również kolumnami.

Ćwiczenie 27 (CD)

mam	mom	mem	mum	mim	mym
mama	momo	meme	mumu	mimi	mymy
am-ma	om-mo	eme-me	um-mu	im-mi	ym-my

Ćwiczenie wykonujemy od lewej do prawej wierszami, a potem również kolumnami.

Ćwiczenie 7[CD]

Czytamy na głos bardzo dokładnie wymawiając końcówki.

Lili wśród motyli

*Mknie wikliną klan motyli!
Z wnikliwością kto się schyli,
lot ich dojrzy. A po chwili
Również małą pszczołkę Lili,
Jak opodal tkliwie kwili.
Los tej pszczołki moi mili
Nie jest łatwy. Wśród motyli
Milknie, blednie, kwiatki myli,
A wszak witek i badyli
Wiklinowych- nie zapyli.
Choć tam tkwi tkając tak tkliwie,
Że aż zwilża łzą igliwie.*

(M. Wojtyszko)

Ćwiczenie 8

Czytamy na głos, ale tak jak byśmy wołali do kogoś, kto jest po drugiej stronie rzeki. Nie krzyczymy, wołamy głośno.

Lament aniński

*O, nie pytaj, czemu smutno mi w Aninie...
Ani dawniej nie znośłem, ani Ninie
Znieść nie mogę kakofonii. Zawsze spontan-
Icznie oraz żywiołowo protestuję,
Gdy harmonię kakofonia jakoś psuje.
A ostatnio w straszną matnię jestem wplątan;
Słuch mój męczy cała orgia kakofontann.
Bije, tryska, strumieniami po mnie płynie:
Z racji imion i imiennin w tym Aninie!*

*Ma przyjechać do mnie Ania do Anina.
Ania z Manią, więc nie minie parę dni, a*

*Mania z Anią nie ominą mnie tu – i na
 Imieniny me przyjadą do Anina.
 A gdzie Mania oraz Ania, tam i Nina,
 A przy Ninie – mama Niny – i Manina
 (Tj. mama Mani, bardzo miła pani,
 I mamina mama, czyli babka Mani).
 – Nie mam mamki ani niani, żeby na niej
 (na jej rękach oczywiście) oblać łzami
 Mękę moją, poznasz po mej minie,
 Ani nikt mnie nie zrozumie, ani mi nie
 Wytlumaczy, że to przejdzie, że to minie:
 Ten babsztylów niecny najazd i labirynt
 I ten dźwięków dziki chaos i labirynt,
 Ani starzy żninianie, ani nowi,
 Ani ty, mój Jerzy, wierny Aninowi...
 Niech ta skarga pozostanie między nami,
 Między nami aninianinami:
 Nie mów o niej ani Mani, ani niani,
 Ani mamie, ani Ninie, ani Ani,
 Ani innym, czy to paniom, czy to panom,
 Przede wszystkim – ani słowa aninianom,
 Bo obrazić się na lament mój gotowi...
 Aninianin aninianinowi.*

(J. Tuwim)

Ćwiczenie 9

Czytamy na głos przeciągając samogłoski. Rodzaj śpiewu tak jak np. w kościele.

Abrakadabra

*O panu Tralalińskim...
 Raz i... raz i... dwa*

*A... Abra abrakadabra...
 Abradabra DAB...*

Gwoli przypomnienia, magicznego uderzenia